

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2007

L Aidin – Gnáthleibhéal

(400 marc)

Dé Céadaoin, 20 Meitheamh – Tráthnóna, 2.00 go 5.00

1. Freagair Roinn A nó Roinn B:-

[75]

A. Cuir Laidin orthu seo:-

- (a) Insíonn Cicearó do na saoránaigh Rómhánacha go bhfuil Antoine contúirteach. (15)
(b) D'ordaigh sé dá mhac na leabhair a aimsiú chomh tapa agus ab fhéidir. (15)
(c) Shiúlamar go dtí an fharraige chomh minic sin go bhfuilimid tuirseach. (15)
(d) Amárach rachaidh siad go dtí an Róimh chun a gcairde a fheiceáil san fhóram. (15)
(e) "Scríobh an litir sin láithreach," a dúirt Marcus go feargach lena sclábhaí. (15)

tuirseach: fessus. litir: epistula. go feargach: irate.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna **go léir** a leanann é:-

(Fuarthas an bua ar Leonadas agus ar a shaighdiúirí Lacedaemonacha le feall)

Prima luce Leonidas sensit se ab hostibus circumventum esse. Sed quod vir erat magna virtute, proelium committere ac pro patria mori constituit. Postquam socios laudavit, omnes eos dimisit. Multos Lacedaemoniorum etiam dimittere volebat, sed omnes negaverunt se regem deserturos esse. Tandem Leonidas, ubi perspexit hostes appropinquare, suos ad pugnam instruxit. Omnes Lacedaemonii sciebant copias hostium maximas esse neque ullam fugae spem se habere. Multas autem horas fortiter pugnabant atque hostes se recipere saepe coegerunt. Sed tandem omnes Lacedaemonii ad unum interfecti sunt. Hostes Lacedaemonios superare poterant quod proditor eis dixerat impetum in Lacedaemonios a tergo facere posse. Leonidas ipse ultimus periiit.

constituo: beartaím. instruo: cuirim in eagar catha. interficio: maraím.
proditor: tréatúir. a tergo: ón taobh thiar.

- (i) Cathain a thuig Leonadas go raibh sé timpeallaithe? (6)
(ii) Cén sórt fir a bhí ann? (7)
(iii) Cad a rinne sé lena chomhghuaillithe? (8)
(iv) Cén rud ar theip air a dhéanamh lena shaighdiúirí Lacedaemonacha? (6)
(v) Cén fáth ar theip air? (7)
(vi) Cathain a bheartaigh Leonadas líne chatha a chur in eagar? (7)
(vii) Cén **dá** rud a bhí ar eolas ag gach Lacedaemonach? (8)
(viii) Cén fad a mhair an troid? (6)
(ix) Cé mhéad Lacedaemonach a maraíodh? (6)
(x) Cén t-eolas a thug tréatúir don namhaid? (8)
(xi) Cathain a fuair Leonadas bás? (6)

2. Cuir Gaeilge ar shliocht **amháin** as Roinn A agus ar shliocht **amháin** as Roinn B:-

[130]

- A. (i) (*Scríobhann Cicearó faoi chathair Segesta sa tSicil, agus insíonn sé faoi shaothar ealaíne a goideadh*)

Segesta est oppidum in Sicilia quod ab Aenea fugiente a Troia atque in haec loca veniente conditum erat. Itaque Segestani non solum perpetua societate atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano coniunctos esse putabant. Olim hoc oppidum a Carthaginiensibus vi captum et deletum est, omnia quae ornamento urbi erant, Carthaginem ex illo loco deportata sunt. Fuit apud Segestanos Dianae statua ex aere, singulari opera artificioque perfecta. Hanc statuam propter eximiam pulchritudinem Carthaginienses ceperunt.

Cicearó (65)

condo: d'aimsigh mé. Segestani: muintir Segesta. cognatio: gaol.
artificium: ceardaíocht. eximia: an-mhaith, ar fheabhas.

NÓ

- (ii) (*Meallann Caesar an namhaid chun ionsaí a dhéanamh*)

Prima luce hostium equitatus ad castra accedit proeliumque cum nostris equitibus committit. Caesar consulto equites cedere seque in castra recipere iubet; simul ex omnibus partibus castra altiore vallo muniri portasque obstrui cum simulatione timoris iubet. Quibus rebus hostes invitati copias educunt aciemque iniquo loco constituunt: nostris etiam a vallo deductis, propius accedunt et tela intra munitionem ex omnibus partibus coiciunt; ac sic nostros contempserunt, ut alii vallum manu scindere, alii fossas complere inciperent. Tum Caesar, omnibus portis eruptione facta, hostes in fugam dat, magnumque ex eis numerum occidit atque omnes armis exuit.

Caesar (65)

accedo: tagaim i ngar. proelium committo: tugaim cath do. consulto: d'aon turas.
vallum: rampar. munio: daingním. obstruo: cuirim bac ar. simulatio: cur i gcéill.
iniquus: míchothrom. propius: níos gaire. coicio: caithim. scindo: sracaim anuas.
eruptio: ruathar. occido: maraím. exuo: bainim (de).

- B. (i) (*Cruinníonn Aeinéas a lucht leanúna agus cuireann sé i gcuimhne dóibh gurb é cothrom an lae adhlacadh a athar é*)

Postera cum primo stellas Oriente fugarat
clara dies, socios in coetum litore ab omni
advocat Aeneas tumulique ex aggere fatur:
'Dardanidae magni, genus alto a sanguine divum,
annuus exactis completur mensibus orbis
ex quo reliquias divinique ossa parentis
condidimus terra maestasque sacravimus aras.

Veirgil (65)

fugo: cuirim an ruaig air. coetus: cruinniú. agger: suíomh ard. fatur: 'labhair sé'.
divum: 'de na déithe'. mensis: mí. orbis: fithis, timthriall. ex quo: 'ón uair a'.
reliquiae: corp. condo: adhlacaim. maestus: brónach.

NÓ

- (ii) (*Déanann Óivid cur síos ar conas mar a théann Ceres isteach i dteach agus conas mar a thugann sí buachaill ar ais chun na beatha*)

Limen ut intravit, luctus videt omnia plena;
iam spes in puero nulla salutis erat.
matre salutata (mater Metanira vocatur)
iungere dignata est os puerile suo.
pallor abit, subitasque vident in corpore vires.
tantus caelesti venit ab ore vigor.
tota domus laeta est; hoc est, materque paterque
nataque: tres illi tota fuere domus.

Óivid (65)

limen: doras. luctus: brón. salus: fanacht beo. os: béal. vires: neart, comharthaí beatha.
caelestus: neamhaí. fuere = fuerunt.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:- [90]

A.

- (i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

De vestri imperii dignitate atque gloria, quoniam is est exorsus orationis meae, videte quem vobis animum suscipiendum putetis. Maiores nostri saepe mercatoribus aut naviculariis nostris iniuriosius tractatis bella gesserunt; vos tot milibus civium Romanorum uno nuntio atque uno tempore necatis quo tandem animo esse debetis? Legati quod erant appellati superbius, Corinthum patres vestri totius Graeciae lumen extinctum esse voluerunt; vos eum regem inultum esse patiemini qui legatum populi Romani consularem vinculis ac verberibus atque omni supplicio excruciatum necavit? Illi libertatem imminutam civium Romanorum non tulerunt; vos ereptam vitam neglegetis? Ius legationis verbo violatum illi persecuti sunt; vos legatum omni supplicio interfectum relinquetis?

Cicearó

- (ii) Freagair **trí cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceann díobh):- (30)

(a) In *Pro Lege Manilia*, cén fáth a gcuirtear Mithridates i gcomparáid le Méidé?

(b) Déan cur síos go hachomair ar an rath a bhí ar Phoimpéas in aghaidh na bhfoghlaithé mara.

(c) Scríobh nóta gearr ar **dhá** cheann díobh seo a leanas:

Lucullus; Hortensius; Manilius.

(d) Cad atá le foghlaim againn faoi Chicearó ón óráid *Pro Lege Manilia*?

(e) San óráid sin, cad iad na lochtanna a fhaigheann Cicearó ar airm na Róimhe agus ar a gcuid ceannairí?

B.

- (i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

Dixit et avertens rosea cervice refulsit,
ambrosiaeque comae divinum vertice odorem
spiravere; pedes vestis defluxit ad imos;
et vera incessu patuit dea. ille ubi matrem
agnovit tali fugientem est voce secutus:
'quid natum totiens, crudelis tu quoque, falsis
ludis imaginibus? cur dextrae iungere dextram
non datur ac veras audire et reddere voces?'
talibus incusat gressumque ad moenia tendit.
at Venus obscuro gradientes aere saepsit,
et multo nebulae circum dea fudit amictu.

Veirgil

- (ii) Freagair **trí cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceann díobh):- (30)

(a) Cén fáth a bhfuil Aeinéas chomh míshásta sin nuair a labhraíonn sé le Véineas sa sliocht seo?

(b) Scríobh nóta ar **dhá cheann** díobh seo a leanas faoi mar atá siad i Leabhar 1 den *Aeinéid*:

Neiptiún; Aeolus; Mearcair (Mercury).

(c) Luaigh **dhá** chúis a bhfuil lúnó chomh mór sin in aghaidh mhuintir na Traí.

(d) Déan cur síos go hachomair ar Dhíodó faoi mar a fheictear d'Aeinéas í den chéad uair.

(e) Inis go hachomair na fadhbanna a thug ar Dhíodó teacht go dtí an Chartaig.

4. Freagair **gach ceann** de na ceisteanna seo a leanas:- [30]

- (i) Scríobh síos an **Tuiseal Ochslaíoch, Uimhir Uatha** de na hainmfhocail seo a leanas:-

imago, consul, portus, ludus. (8)

- (ii) Scríobh síos príomhranna **trí cinn** ar bith de na briathra seo a leanas:-

venio, facio, audio, mitto, eo. (12)

- (iii) Déan an líne seo a leanas as *Aeinéid* Veirgil a scanadh agus marcáil na cainníochtaí:

vix ea fatus erat geminae cum forte columbae (10)

5. Freagair **trí** cinn de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):- **[75]**

A.

- (i) Déan cur síos ar an iarracht a rinne Ágastas duine oiriúnach a aimsiú le bheith ina chomharba aige i ndiaidh a bháis.
- (ii) Tabhair cuntas gearr ar réimeas an Impire Cláidias (Claudius).
- (iii) Scríobh nóta ar **dhá** cheann díobh seo a leanas:-
Néaró; Séánas (Sejanus); Cogáí Traían sa Dáicia; Bliain an Cheathrar Impirí.

B.

- (i) Scríobh nóta gearr ar bheatha agus ar shaothar Chatallus **nó** Chaesair.
- (ii) Scríobh nóta gearr ar mhúrphictiúir Rómhánacha. Déan cur síos ar mhúrphictiúr a thaitníonn leat.
- (iii) Déan cur síos achomair ar na príomhghnéithe a bhaineann le hamharclann Rómhánach. Ba chóir duit iad seo a lua i do fhreagra: cruth; an t-ardán agus a chúlionad; na suíocháin.